

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Milana Podhrázkého a soudců Petra Mikeše a Jitky Zavřelové v právní věci žalobce: **D. R.**, zast. Mgr. Ondřejem Zaorálkem, advokátem se sídlem Kpt. Vajdy 3046/2, Ostrava, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 3. 2023, čj. OAM-17/LE-BA01-K01-2023, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 9. 2023, čj. 20 Az 7/2023-66,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 9. 2023, čj. 20 Az 7/2023-66, **s e ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II. Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. Ondřeji Zaorálkovi, advokátovi, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 4 114 Kč, která mu bude vyplacena do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Nejvyšší správní soud se v dané věci zabývá především otázkou, zda může být azylově relevantním politickým projevem, pokud voják neuposlechne rozkaz na rozeznání protestu od svého přímého nadřízeného, a zda by za takový projev mohl být pronásledován. Dále se mimo jiné zabývá i tím, zda je pro danou věc významná předběžná otázka položená Soudnímu dvoru EU týkající se zařazení Moldavska na seznam bezpečných zemí původu.

I. Vymezení věci a řízení před správními orgány

[2] Žalobce je státním příslušníkem Moldavské republiky. Na území ČR přicestoval poprvé 21. 10. 2021. Rozhodnutím Krajského ředitelství policie hl. města Prahy ze dne 24. 11. 2021 byl vyhoštěn, ovšem nevystoupal a dne 14. 1. 2023 byl za účelem realizace

správného vyhoštění zajištěn. Dne 21. 1. 2023 pak podal žádost o udělení mezinárodní ochrany. Jako důvody žádosti uvedl, že je vojákem z povolání a rozhodl se neuposlechnout rozkaz na rozeznání demonstrace před parlamentními volbami. Bylo mu řečeno, že má zasáhnout a může přitom použít násilí (slzný sprej a pendrek). Žalobce to odmítl a následně ukončil kontrakt. Uvedl, že k demonstracím mělo dojít v únoru 2021 a kontrakt ukončil v květnu téhož roku. Žádný problém v souvislosti s ukončením kontraktu neměl, ovšem následně obdržel dopisy, kterými byl předvolán na velitelství. Z toho si vyvodil, že půjde před vojenský tribunál, protože neuposlechl rozkaz. Bojí se proto vrátit do Moldavska. Kromě toho se situace v Moldavsku zhoršila. Kdyby se musel vrátit, byl by v důsledku mobilizace povolán do armády.

[3] Žalovaný rozhodnutím označeným v záhlaví neudělil žalobci mezinárodní ochranu podle § 12 až § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Žalovaný se v jeho odůvodnění postupně zabýval jednotlivými důvody pro udělení mezinárodní ochrany dle § 12 až § 14b zákona o azylu a u každého z nich vysvětlil, proč žalobce podmínky nesplňuje.

II. Řízení před krajským soudem

[4] Žalobce podal proti rozhodnutí žalovaného žalobu ke Krajskému soudu v Ostravě. Namítal, že žalovaný porušil zásadu materiální pravdy, nezjistil přesně a úplně skutkový stav a neprovedl všechna potřebná šetření. Podle žalobce by mu v případě návratu do země původu hrozilo odsouzení u vojenského tribunálu, neboť odmítl uposlechnout vojenský příkaz k rozhánění demonstrací a je tedy pronásledován ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Žalobce odmítnutím uposlechnutí rozkazu k rozhánění demonstrací projevil svůj politický názor. V žalobě a v doplnění žaloby zpochybnil též zařazení Moldavské republiky mezi bezpečné země původu ve smyslu vyhlášky č. 328/2015 Sb., kterou se provádí zákon o azylu a zákon o dočasné ochraně cizinců.

[5] Krajský soud v Ostravě žalobu shora označeným rozsudkem zamítl. Ztotožnil se sice s některými dílčími výhradami žalobce (žalovaný nevynaložil dostatečnou snahu objasnit ještě v správním řízení rozpor ve výpovědích žalobce), avšak uzavřel, že i kdyby byla tvrzení žalobce pravdivá, nezakládala by důvod pro udělení mezinárodní ochrany. Hrozbu pronásledování ve smyslu § 12 zákona o azylu netvoří skutečnost, že proti žadateli o azyl může být nebo dokonce už bylo zahájeno trestní řízení v zemi původu. To dokonce ani v případě, že pochází ze země, jejíž justiční systém nedosahuje běžné úrovně západních právních států. Krajský soud odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a shledal, že se žalovaný podrobně zabýval soudnictvím a ochranou práv v Moldavsku. Závěry žalovaného podle něj mají oporu v podkladech, které jsou dostatečně aktuální a spolehlivé a čerpají z množství zdrojů.

[6] To, že v Moldavsku dochází k porušování lidských práv ještě nenasvědčuje tomu, že se jedná o systémový problém a že by žalobci hrozilo reálné nebezpečí. Z jeho azylového příběhu nevyplývá, že by odmítnutím vykonat vojenský rozkaz vyjádřil politický postoj proti porušování svobody shromažďování v Moldavsku. Kromě toho, i když je situace v Moldavsku s ohledem na konflikt na Ukrajině napjatá, krajský soud v době vyhlášení rozsudku neměl žádné indicie o tom, že by se konflikt měl rozšířit na území Moldavska. Na základě dosavadních informací je zde bezpečnost situace prozatím ustálená a stabilní. V případě návratu žalobci nehrozí nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a zákona o azylu.

pokračování

Závěrem krajský soud poznamenal, že řízení u Soudního dvora EU o předběžné otázce podané Krajským soudem v Brně (ve věci C-406/22) se týká jiné právní otázky (zda členský stát může označit určitou zemi jako bezpečnou zemi původu jenom částečně). Nikdo na národní ani unijní úrovni však nezpochybňoval stabilní ochranu základních práv a politických svobod na území pod kontrolou moldavských státních orgánů.

III. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[7] Žalobce (stěžovatel) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Ta podle něj podstatně přesahuje jeho vlastní zájmy. Považuje za podstatné, aby se Nejvyšší správní soud zabýval tím, zda odmítnutí účasti na demonstraci v rámci pořádkových sil může být považováno za projev politického názoru proti narušování svobody shromažďování v Moldavsku. Tento problém neovlivňuje pouze jeho samotného.

[8] Konkrétněji stěžovatel v kasační stížnosti predestinuje čtyři okruhy kasačních námitek. V první řadě se neztotožňuje se závěrem krajského soudu, že jeho azylový příběh nezakládá důvod pro udělení mezinárodní ochrany. Krajský soud, stejně jako žalovaný, nesprávně vyhodnotil, že odmítnutí účasti stěžovatele jako pořádkové síly na demonstraci nemůže být považováno za vyjádření politického názoru proti porušování svobody shromažďování v Moldavsku. Stěžovatel jakožto příslušník ozbrojených složek odmítl uposlechnout rozkaz k rozehnání pokojné demonstrace úzce související s volbami. Neuposlechnutí rozkazu a následný odchod z armády u něj zakládají odůvodněný strach z pronásledování pro zastávání určitých politických názorů ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu. Stěžovatel byl v této souvislosti omezen na osobní svobodě. Prostřednictvím jemu adresovaných dvou dopisů místních autorit se dozvěděl o tom, že záležitost bude řešena soudní cestou, přičemž byl předvolán k soudnímu jednání na konkrétní termín. Z toho důvodu se v zemi svého původu začal skrývat a následně ji opustil. Z jeho azylového příběhu je tak zřejmá přímá ničím nepřerušovaná příčinná souvislost mezi vyjádřením politického názoru spočívajícího v neuposlechnutí rozkazu a jeho důvodnými obavami z pronásledování za takto vyjádřený politický názor. To, že tento projev poprvé označil za vyjádření politického názoru až v rámci soudního řízení nic nemění na tom, že neuposlechnutí rozkazu je faktickým projevem politického názoru. Nezáleží na tom, jak se toto jednání pojmenuje, důležitý je jeho obsah.

[9] Krajský soud dále nesprávně vyhodnotil hrozbu trestního stíhání stěžovatele. Podle něj je rozsudek krajského soudu v tomto směru vnitřně rozporný. Na jednu stranu totiž uvádí, že i hrozba trestního stíhání může být azylově relevantní v situaci, kdy je z konkrétních okolností patrné, že v případě žadatele se bude trestní stíhání vymykat obvyklým standardům země původu. Na stranu druhou, i když jsou v případě stěžovatele takové důvody dány, krajský soud uvádí, že nezakládají důvod pro udělení mezinárodní ochrany.

[10] Zatřetí stěžovatel namítá, že krajský soud aproboval vady předcházejícího řízení před žalovaným, který rozhodl v rozporu se zásadou materiální pravdy. Žalovaný nepostupoval podle zákona. Pouze konstatoval, že výpověď stěžovatele je nevěrohodná s ohledem na jednotlivé rozpory, aniž by učinil jakékoliv kroky, kterými by umožnil stěžovateli tyto rozpory vysvětlit. Krajský soud se omezil na konstatování, že sdílí některé dílčí výhrady stěžovatele. Pochybil a měl rozhodnutí žalovaného jako nezákonné zrušit.

[11] Stěžovatel nesouhlasí ani s tím, že hodnocení Moldavské republiky jako bezpečné země původu nemůže mít vliv na relevantnost jím uvedených azylových důvodů. Má důvodné obavy, že v případě jeho návratu do vlasti bude postaven před vojenský tribunál a odsouzen z důvodu, že zastával určitý politický názor. Takto vyjádřené obavy není možné apriori považovat za bezpředmětné s pouhým odkazem na hodnocení země původu jako bezpečné. Podle stěžovatele je nutné, aby v každém konkrétním azylovém případě byla situace žadatele hodnocena individuálně, a to tak, aby se zabránilo vzniku újmy, která hrozí v případě navrácení žadatele do země původu.

[12] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázal na správní spis, napadené rozhodnutí a vyjádření k žalobě. Nad rámec toho uvedl, že nelze hodnotit jako nezákonnost to, pokud se krajský soud ztotožnil se závěrem žalovaného. Krajský soud se zabýval celým spisem a žalobními námitkami, jeho rozhodnutí je srozumitelné a opřené o dostatek důvodů. Žalovaný proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud odmítl kasační stížnost jako nepřijatelnou.

IV. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[13] Jelikož v dané věci rozhodoval u krajského soudu samosoudce, zkoumal Nejvyšší správní soud předně její přijatelnost ve smyslu § 104a odst. 1 s. ř. s. Zabýval se tedy otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být podle tohoto ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

[14] Výklad zákonného pojmu „přesah vlastních zájmů stěžovatele“, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, provedl Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 26. 4. 2006, čj. 1 Azs 13/2006-39.

[15] O přijatelnou kasační stížnost se podle tohoto usnesení může jednat v následujících typových případech: 1) Kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu. 2) Kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně. 3) Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon, tj. Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístě změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně. 4) Další důvod přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotné právního postavení stěžovatele.

[16] To, že je Moldavská republika uvedená na seznamu bezpečných zemí původu, by podle stěžovatele nemělo mít vliv na posouzení jeho žádosti. Tato námitka však nezakládá přijatelnost kasační stížnosti. Nutno poznamenat, že krajský soud poněkud nepřesně interpretuje podstatu předběžných otázek položených Soudnímu dvoru EU Krajským soudem v Brně. Ten se usnesením ze dne 20. 6. 2022, čj. 41 Az 14/2022-30, netázal pouze na to, jestli může členský stát označit určitou zemi za bezpečnou zemi původu pouze částečně a s určitými teritoriálními výjimkami, jak to interpretuje krajský soud v nynější věci (viz bod 15 napadeného rozsudku). Jedna předběžná otázka totiž směřuje i na možnost aplikace konceptu bezpečné země původu na stát (jako je i Moldavsko), která odstoupí od závazků podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v případě ohrožení ve smyslu čl. 15 této úmluvy. Žalovaný v projednávané věci nicméně postupoval podle § 12 až § 14

pokračování

zákona o azylu a nikoliv podle § 16 zákona o azylu, který koncept bezpečných zemí původu předpokládá. Krajský soud zhodnotil, že žalovaný posoudil situaci stěžovatele individuálně a dostatečně detailně přezkoumal jednotlivé tvrzené důvody stěžovatele ve vztahu k neudělení jednotlivých druhů mezinárodní ochrany. Žalovaný ani krajský soud koncept bezpečné země původu (ve výše uvedeném smyslu) nepoužil, daná část kasační argumentace tudíž přijatelnost kasační stížnosti zakládat nemůže.

[17] Z obsahu kasační stížnosti však vyplývá jiný důvod její přijatelnosti ve smyslu § 104a odst. 1 s. ř. s. a ve světle výše citovaného usnesení čj. 1 Azs 13/2006-39. Kasační stížnost se totiž dotýká právních otázek, které doposud nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu. Nejvyšší správní soud se sice již zabýval otázkou, zda může být projevem politického přesvědčení nesouhlas s postupy, které používá vládnoucí garnitura k udržení moci, v situaci, když se a) nejednalo o nesouhlas veřejně politicky artikulovaný a současně b) tento nesouhlas byl vyjádřený přímo členem vládní strany (rozsudek NSS ze dne 15. 10. 2020, čj. 3 Azs 15/2020-84). Ovšem doposud se ještě nezabýval otázkou, jestli může být projevem politického názoru ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu neuposlechnutí rozkazu k rozeznání předvolební demonstrace. Nyní posuzovaná kasační stížnost totiž přináší otázku pronásledování na základě politického přesvědčení profesionálního vojáka, který se dobrovolně stal příslušníkem armády, ovšem až později nesouhlasil s jeho nasazením v rámci zákroku proti demonstrujícím a odmítl uposlechnout přímý rozkaz (daný nesouhlas tedy nebyl explicitně veřejně politicky artikulovaný). Žalovaný dovodil, že azylový příběh stěžovatele je nedůvěryhodný, protože jsou v něm podstatné rozpory. Krajský soud nicméně vyšel z toho, že i kdyby byl azylový příběh stěžovatele pravdivý, nebyl by azylově relevantní, protože odmítnutí uposlechnutí rozkazu na rozeznání demonstrace není vyjádřením politického přesvědčení. Z tohoto důvodu přijal Nejvyšší správní soud kasační stížnost k věcnému posouzení.

[18] Nejvyšší správní soud tedy posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných přípustných a přijatelných námitek (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.). Shledal, že kasační stížnost je důvodná.

[19] Pro posouzení námitek stěžovatele jsou klíčové dvě základní otázky. V první řadě je třeba vyjasnit, zda je odmítnutí uposlechnutí rozkazu na rozeznání demonstrace projevem politického přesvědčení a jedná se tedy o azylově relevantní důvod. V návaznosti na to je třeba posoudit, zda hrozí za tento projev stěžovateli pronásledování. V tomto ohledu je třeba zdůraznit, že je potřeba odlišit posuzování odůvodněného strachu z pronásledování od posuzování obsahu činu stěžovatele jako potenciálního důvodu pronásledování. Relevantní je samozřejmě i to, zda existuje příčinná souvislost mezi pronásledováním a důvody pronásledování, uvedené dva kroky posuzování však nelze směřovat.

[20] Pro Nejvyšší správní soud je stěžejní první námitka stěžovatele směřující proti právnímu posouzení aktu stěžovatele ze strany krajského soudu. Krajský soud totiž dospěl k závěru, že odmítnutí uposlechnutí rozkazu k rozpuštění politické demonstrace není projevem politického názoru a není tedy azylově relevantním důvodem. V přímé návaznosti na toto posouzení pak krajský soud nezkoumal, jestli na základě tohoto důvodu hrozí stěžovateli pronásledování (vůči tomuto posouzení směřuje jeho druhá kasační námitka) a jestli žalovaný nepochybil při posuzování azylového příběhu stěžovatele jako nedůvěryhodného (vůči tomu pak směřuje třetí kasační námitka).

I. Odmítnutí rozkazu vojákem jako projev politického názoru

[21] Ustanovení § 12 odst. b) zákona o azylu stanoví, že *azyl se cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště.*

[22] Ve smyslu rozsudku NSS ze dne 28. 5. 2009, čj. 5 Azs 36/2008-119, musí žadatel o azyl podle § 12 písm. b) zákona o azylu kumulativně splnit následující kritéria: 1) musí se nacházet mimo zemi svého původu (tato podmínka není explicitně v zákoně o azylu stanovena, neboť se presumuje z povahy věci); 2) musí mít odůvodněný strach; 3) jemu hrozící újma musí dosahovat intenzity pronásledování; 4) ochrana v zemi původu selhala; 5) musí být pronásledován z azylově relevantních důvodů; a 6) nesmí se na něj vztahovat vylučující klauzule (viz § 15 zákona o azylu).

[23] K odpovědi na první otázku, tedy jestli lze odmítnutí stěžovatele účastnit se rozeznání demonstrace považovat za výraz politického přesvědčení ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu je též nutné respektovat zásadu eurokonformního výkladu. Přímo ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011, o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (kvalifikační směrnice) vyplývá, že žadatel o mezinárodní ochranu může být pronásledovaný za to, že nesouhlasí s určitými praktikami či postupy vládnoucí garnitury. Konkrétně čl. 10 odst. 1 písm. e) této směrnice stanoví, že *při posuzování důvodů pronásledování přiblíží členský stát k těmto hlediskům: pojem politických názorů zahrnuje zejména zastávání názorů, myšlenek nebo přesvědčení ohledně potenciálních původců pronásledování uvedených v článku 6 a jejich politik nebo postupů, bez ohledu na to, zda žadatel podle dotyčných názorů, myšlenek nebo přesvědčení jednal.*

[24] Soudní dvůr EU již judikoval, že se má aplikovat široký výklad pojmu „politický názor“, který pod tento pojem zahrnuje jak konání, tak opomenutí, aniž by mělo explicitně politickou povahu, pokud je vyjádřením nesouhlasu nebo odporu proti politikám a postupům původců pronásledování. To v případě, že ho původci pronásledování za takový považují (rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. 1. 2023, ve věci C-280/21, ECLI:EU:C:2023:13, bod 32). Agentura Evropské unie pro otázky azylu pak v praktické příručce k posuzování politického názoru uvádí, že v některých situacích není k pronásledování nutné explicitně vyjadřovat politický názor, často postačí odmítnutí otevřeně podporovat režim nebo předstírat věrnost, zejména se bude jednat o situaci v diktaturách a totalitních režimech (viz str. 18 praktické příručky Agentury Evropské unie pro otázky azylu „Practical guide on political opinion“ z roku 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2847/336734>). Nabízí se zde i paralela s tzv. odmítačí povinné vojenské služby, která již byla v minulosti řešena a judikována správními soudy (např. rozsudek NSS ze dne 7. 8. 2012, čj. 2 Azs 17/2012-44). Vyhýbání se výkonu vojenské služby může být důvodem pro pronásledování pro zastávání politických názorů, jestliže je účast na vojenských akcích v rozporu se skutečným politickým, náboženským nebo morálním přesvědčením žadatele o mezinárodní ochranu (viz str. 25 praktické příručky Agentury

pokračování

Evropské unie pro otázky azylu „Podmínky pro získání nároku na mezinárodní ochranu“ z roku 2018, <https://euaa.europa.eu/cs/publications/prakticka-prirucka-podminky-pro-ziskani-naroku-na-mezinarodni-ochranu>). V tomto ohledu Soudní dvůr EU upřesnil, že v kontextu ozbrojeného konfliktu, zvláště pak občanské války, a při neexistenci zákonné možnosti vyhnout se vojenským povinnostem, je vysoce pravděpodobné, že odepření výkonu vojenské služby bude orgány dotčené třetí země vykládáno jako projev politického nesouhlasu, bez ohledu na případně složitější osobní důvody dotyčné osoby a za podmínky, že orgány členského státu, kterému byla žádost o mezinárodní ochranu podána, ověří, že takové odmítnutí lze věrohodně spojit s dotčeným důvodem pronásledování (rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. 11. 2020, ve věci C-238/19, ECLI:EU:C:2020:945, body 47, 48, 60 a 61).

[25] S ohledem na výše uvedené je tak zřejmé, že není nezbytně nutné, aby žadatel o azyl projevoval svoje politické názory veřejně, jakkoli obecně bude taková situace patrně častější. Plně postačí, jestliže původci pronásledování o nesouhlasu dotčeného žadatele s jejich praktikami či postupy ví, a z toho důvodu jej pronásledují, ba dokonce by postačovalo, pokud by původci pronásledování žadateli o mezinárodní ochranu jeho přesvědčení pouze připisovali, ačkoli ten by ve skutečnosti žádné takové politické přesvědčení neměl (rozsudek NSS ze dne 13. 8. 2008, čj. 2 Azs 45/2008-78). V návaznosti na to pak již Nejvyšší správní soud ve shora již zmíněném rozsudku čj. 3 Azs 15/2020-84 dospěl k závěru, že negativní postoj žadatele k užívání násilí v činnosti politické strany, i když nebyl veřejně vyjádřený, může být projevem zastávání určitého politického názoru ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu, resp. přesvědčení ohledně postupu původců pronásledování ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) kvalifikační směrnice. Nejvyšší správní soud zde uvedl i obecná kritéria, která je potřeba zohlednit při zkoumání připisovaného přesvědčení. Mezi nimi zmínil i to, že politické přesvědčení může být vyslovené nebo skryté a k tomu, aby bylo prokázáno pronásledování z důvodu politického přesvědčení, tudíž není třeba dokazovat politickou akci či aktivitu oběti, v některých případech již pouhá pasivita či neochota spolupracovat může být vyjádřením politického přesvědčení.

[26] Krajský soud v nyní projednávané věci předně nezpochybňoval azylový příběh stěžovatele. Dokazování doplnil o důkazy označené stěžovatelem a jeho účastnický výslech. Z výpovědi stěžovatele zjistil (viz bod 7 napadeného rozsudku), že ten byl v roce 2021 profesionálním vojákem a měl pod sebou dalších asi 15 vojáků. Byla povolena demonstrace proti parlamentu a stěžovatel na ní měl udržet pořádek. K tomu měl užít slzný plyn a pendrek. Stěžovatel a 6 dalších osob z jeho skupiny odmítli tuto práci provést, oznámili to nejbližšímu nadřízenému, který trval na splnění rozkazu a když do akce nešli, tak jim řekl, že se to bude řešit. Na 10 dní byli omezeni na osobní svobodě ve vojenské věznici, potom je sice propustili, ale jejich nadřízený oznámil věc soudu. To se dozvěděl ze dvou dopisů od soudu. Byl předvolán k soudu na konkrétní den, ale nešel tam. Chvíli se skrýval v Moldavsku a poté odešel do ČR. Měl tady kamarády a vzdálenější rodinu, která zde žije již 20 let. O azyl žádal proto, že kdyby se vrátil, tak by dostal nejméně 5 let a měl by zkažený celý život. Krajský soud nicméně došel k závěru, že není potřebné hodnotit azylový příběh stěžovatele, protože v každém případě jeho odmítnutí vykonat rozkaz nemůže být považováno za projev politického názoru (nejednalo by se o pronásledování z azylově relevantního důvodu).

[27] Podle Nejvyššího správního soudu krajský soud pochybil při výkladu pojmu politické přesvědčení ve smyslu zákona o azylu (a kvalifikační směrnice). Krajský soud se snažil případ stěžovatele od citovaného rozsudku čj. 3 Azs 15/2020-84 odlišit. Uvedl, že v daném případě žadatel odmítal spolupracovat s vládní stranou na jejích praktikách či postupech, s nimiž vnitřně nesouhlasil, a navíc se jednalo o Ázerbájdžán, který je z hlediska dodržování lidských práv a politických svobod hodnocen hůře než Moldavsko. Podle krajského soudu jsou v Moldavsku svoboda shromažďování a sdružování ústavou garantována a obvykle respektována. Zprávy o nepřiměřeném zásahu ze strany policie se vyskytly pouze ojediněle (bod 13 napadeného rozsudku). Stěžovateli rovněž vytkl, že s verzí ohledně toho, že se jedná o politický projev přišel až v rámci soudního řízení.

[28] Ani jeden z výše uvedených argumentů krajského soudu však nemůže obstát. V první řadě, krátký odkaz na skutkovou odlišnost případů nevysvětluje, proč krajský soud nenásledoval obecné závěry zde uvedené a nevykládal § 12 písm. b) zákona o azylu eurokonformně. Podle stěžovatele jím vyjádřený negativní postoj k páchání násilí při pokojné demonstraci spočívající v neuposlechnutí rozkazu a následného odchodu z armády v něm zakládá odůvodněný strach z pronásledování pro zastávání určitých politických názorů. Krajský soud nezpochybňoval, že stěžovatel odmítl uposlechnout rozkaz k rozeznání demonstrace. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu i samotná neochota spolupracovat může být projevem politického přesvědčení. Podobně mohl být stěžovatel pronásledován za to, že odmítl rozkaz jako voják z povolání od svého přímého nadřízeného a odmítal se podílet na násilných a jiných praktikách, které po něm byli vyžadovány. Stěžovatel byl podle jeho tvrzení, které krajský soud nezpochybnil, omezen na osobní svobodě ve vojenské věznici v důsledku tohoto činu a byl opakovaně předvolán k soudu, kde mu hrozí trestní stíhání. Nelze vyloučit, že mu v jeho zemi původu může být připisované určité politické přesvědčení na základě kterého mu může hrozit pronásledování. Odmítnutí uposlechnout rozkaz k rozeznání politické demonstrace tudíž může být politickým projevem ve smyslu §12 písm. b) zákona o azylu.

[29] To, že stěžovatel své odmítnutí uposlechnout rozkaz označil jako projev politického přesvědčení až v soudním řízení nehraje roli, protože odmítnutí samotné pouze svým obsahem může být považováno za projev politického přesvědčení. Jak uvedl Nejvyšší správní soud v již několikrát zmíněném rozsudku čj. 3 Azs 15/2020-84, politické přesvědčení může být vyslovené nebo skryté a jako jeho projev může být někdy považována i pasivita, nebo odmítnutí rozkazu. Stěžovatel již při prvním pohovoru popsal skutkové okolnosti – tedy, že odmítl uposlechnout rozkaz na rozeznání demonstrace a čelil kvůli tomu potížím ze strany státu. Je úlohou správního orgánu, aby skutkové okolnosti, tak jak je popsal stěžovatel, právně kvalifikoval.

II. Odůvodněný strach z pronásledování na základě azylově relevantního důvodu

[30] Vzhledem k tomu, že krajský soud kategoricky uzavřel, že odmítnutí uposlechnutí rozkazu nemůže být projevem politického přesvědčení, nepovažoval hrozbu trestního stíhání za azylově relevantní. Krajský soud totiž skončil svůj přezkum týkající se odmítnutí rozkazu k rozeznání demonstrace jako projevu politického projevu již při prvním kroku, tedy usoudil, že se o politický projev nejedná a není dán azylově relevantní důvod. Z tohoto důvodu ani náležitě nepřezkoumával, jestli hrozilo za tento projev stěžovateli pronásledování. Vyšel pouze z toho, že hrozba trestního stíhání či již zahájené stíhání může

pokračování

být sama o sobě azylově relevantní, v případech, kdy je z konkrétních skutečností patrné, že u žadatele se okolnosti jeho stíhání či možného stíhání v nežádoucím směru významně a s velmi tíživými důsledky pro sféru jeho základních práv vymykají obvyklým standardům země původu, např. proto, že stíhání je vedeno z účelových politických důvodů, přičemž prostředky k nápravě takto účelového trestního stíhání a na ochranu stíhaného v zemi původu nejsou k dispozici či jsou neúčinné (např. rozsudek NSS ze dne 12. 4. 2012, čj. 7 Azs 9/2012-46). Protože odmítl, že by odmítnutí rozkazu mohlo být projevem politického názoru, nezkoumal, jestli je stěžovatelův strach odůvodněný a jestli jemu hrozící újma v podobě trestního stíhání dosahuje intenzitu pronásledování.

[31] Výše uvedené pochybení krajského soudu se pak promítá i do posouzení námitky stěžovatele, který tvrdil, že žalovaný porušil zásadu materiální pravdy, nezjistil přesně a úplně skutkový stav a neprovedl všechna potřebná šetření. Krajský soud dal stěžovateli v tomto směru částečně za pravdu a v obecné rovině uznal, že žalovaný nepostupoval tak, aby objasnil rozpory ve výpovědích stěžovatele ještě ve správním řízení. Protože krajský soud dospěl k nesprávnému právnímu závěru, že i kdyby byla tvrzení žalobce v plném rozsahu pravdivá, důvod pro udělení mezinárodní ochrany by nezakládala, detailně již nezkoumal, jestli závěry žalovaného mají oporu ve správním spisu a jestli je skutečně příběh stěžovatele věrohodný. Ani tyto závěry krajského soudu nicméně s ohledem na výše uvedené nemohou obstát a na krajském soudu tedy bude, aby se v důsledku jiného právního posouzení plynoucího z tohoto zrušujícího rozsudku otázkou zjištěného skutkového stavu opětovně zabýval. .

[32] Lze tedy uzavřít, že v dalším řízení bude krajský soud vycházet z toho, že odmítnutí uposlechnout rozkaz přímo nadřízeného k rozpuštění demonstrace je projevem politického názoru ve smyslu § 12 odst. b) zákona o azylu. Krajský soud bude tak muset v dalším kroku v návaznosti na to v rámci žalobních námitek náležitě posoudit, jestli je strach stěžovatele odůvodněný, jestli jemu hrozící újma dosahuje intenzity pronásledování a jestli ochrana v zemi původu selhala. Zejména se krajský soud bude muset zaměřit na to, jestli je trestní stíhání, které stěžovateli hrozí vedeno z účelových politických důvodů spojených s projevem jeho politického přesvědčení a jestli se nevymyká obvyklým standardům trestního stíhání v Moldavsku.

V. Závěr a náklady řízení

[33] S ohledem na výše uvedené Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, ve kterém je krajský soud vázán shora vysloveným právním názorem (§ 110 odst. 4 s. ř. s.)

[34] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

[35] Nejvyšší správní soud rozhodl o odměně a náhradě hotových výdajů zástupce stěžovatele (Mgr. Ondřej Zaorálek), který byl stěžovateli ustanoven usnesením krajského soudu ze dne 24. 4. 2023, čj. 20 Az 7/2023-18. Ustanovenému zástupci se podle § 35 odst. 10 s. ř. s. s přihlédnutím k § 7 bodu 5, § 9 odst. 4 písm. d), § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), přiznává odměna za zastupování celkem ve výši 3 100 Kč za jeden úkon

právní služby spočívající v podání kasační stížnosti. Zástupci se dále za tento úkon přiznává podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu paušální náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč. Soud ověřil, že zástupce stěžovatele je plátcem DPH, přiznaná odměna a náhrada hotových výdajů se tedy zvyšuje o částku odpovídající této dani (21 %) tedy o 714 Kč. Výše celkové odměny ustanoveného zástupce a náhrady jeho hotových výdajů proto činí 4 114 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 28. června 2024

Milan Podhrázký
předseda senátu